

Тарас Пастух

Ivan Franko National University of Lviv

tarpastukh@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5606-1441

POZNAŃSKIE STUDIA SLAWISTYCZNE

NR 27 (2024)

DOI: 10.14746/pss.2024.27.16

Data przesłania tekstu do redakcji: 28.01.2024

Data przyjęcia tekstu do druku: 17.06.2024

Поміж фізичним і трансцендентним: У просторі прози Олеся Ульяненка

Anna Horniatko-Szumiłowicz, Marzanna Kuczyńska, Przemysław Lis-Markiewicz, Jarosław Poliszczuk, Oksana Puchonska, *Między apokalipsą a melancholią: Ołeś Ulianenka – twórczość, konteksty, wspomnienia*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2023. 267 s.

ABSTRACT: Pastukh Taras, *Between the physical and the transcendent: In the space of Oles' Ulianenka's prose*, "Poznańskie Studia Slawistyczne" 27. Poznań 2024. Wydawnictwo "Poznańskie Studia Polonistyczne," Adam Mickiewicz University, Poznań, pp. 317–327. ISSN 2084-3011.

The review is dedicated to considering the collective book *Between the Apocalypse and Melancholy: Oles' Ulianenka – Creativity, Contexts, Memories* (2023). The authors of this book represent various visions and interpretations of the artistic works of one of the most iconic Ukrainian novelists of the 1990s and 2000s and mark an important stage in the formation of Ulianenka studies in Poland. Each researcher chooses his or her way of approaching Ulianenka's artistic work. Sometimes these ways intersect, but each moves along his or her trajectory, ultimately revealing a multifaceted understanding of the writer's work. The researchers consider the important problems of the moral crisis of man in the post-Soviet era, the sensuality of the heroes, which allows them to feel and understand the Other and perform a moral act, typology of characters, stylistic features of Ulianenka's writing, and genre features of noir in his prose.

KEYWORDS: Ukrainian literature; Oles' Ulianenka; writings; prose; interpretation; literary criticism

This is an open access article licensed under the Creative Commons CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). © Copyright by the Author(s).

У 2023 р. у Познані вийшла колективна праця *Поміж апокаліпсисом і меланхолією: Олесь Ульяненко – творчість, контексти, спогади*. Її авторами стали працівники Університету ім. Адама Міцкевича в Познані (Ярослав Поліщук, Анна Горнятко-Шумилович, Мажанна Кучинська), Вроцлавського університету (Пшемислав Лис-Маркевич), а також Національного університету «Острозька академія» (Оксана Пухонська). Окрім текстів згаданих дослідників, тут вміщені спогади про письменника (а також одне інтерв'ю з ним) авторства Михайла Слабошпицького, Павла Вольвача та Ігоря Островського. Метою цих спогадів є ознайомлення польського читача з постаттю Олесь Ульяненка – автором наскільки незвичним, настільки ж і складним; таким, який випадає зі звичних способів сприйняття й не дається до легкого відчитання – українському реципієнтові також. Згадане ознайомлення дає можливість «побачити» Ульяненка як особистість та як письменника і в такий спосіб отримати певні уявлення для розуміння його творів.

Варто сказати, що представлені тут дослідницькі тексти являють різноманітні візії та осмислення творчості одного з найбільш знакових українських прозаїків часу 1990–2000-их рр. й знаменують важливий етап становлення ульяненкознавчих студій у Польщі. Книжка *Поміж апокаліпсисом і меланхолією... вже здобулася на рецензію* Роксани Харчук *Дослідження творчості Олесь Ульяненка в Польщі* (Харчук, 2023, 106–110), в якій представлено основні лінії дослідницьких наративів. Не можна не погодитися з висновком Харчук, що ця праця «збагачує українське літературознавство і виводить українську літературу за межі українського контексту» (Харчук, 2023, 106). Кожен із дослідників обирає власний шлях наближення до творчості Ульяненка. Інколи ці шляхи перехрещуються, але загалом кожен рухається власною траєкторією, що в загальному підсумку виявляє різнопланове розуміння феномену письменника. Як уже було сказано, Ульяненко є незвичним та складним автором, тому різноплановий підхід власне і покликаний відобразити та осмислити таку його специфіку.

У своєму наближенні до текстів письменника кожен дослідник акцентує на певних домінантах, які так чи так характеризують ці тексти. Так, Ярослав Поліщук наголошує на тому, що твори

Ульяненко виявляють тотальну кризу радянської системи, її цілковиту неспроможність виконувати свої суспільні та культурні функції. Ця криза викликала в людей відчуття безнадії та неолі, втрату будь-яких подальших перспектив. Радянська система витворила *homo sovieticus* – людину, яка втілює в собі моральний розлад і яка позбавлена живильного зв'язку із власним родом, народом, культурою. Письменник власне й ставить собі за мету обсервацію морального розладу людини; і в цьому, за логікою міркувань Поліщука, виявляється найбільший таланти Ульяненка. Водночас, як зауважує дослідник, за «жестом розпачу», який виявляють герої письменника, стоять гуманістичні почуття та прагнення долучитися до універсальних цінностей. Поліщук схильний до точки зору, за якою герої Ульяненка не здатні порятувати себе перед обличчям «суспільного зла, яке домінує в щоденному житті» (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 33). Як приклад він наводить персонажа Лорда-Йону з роману *Сталінка*, котрий втікає з психіатричної лікарні, але опиняється у zdegradovanому, агресивному та злому суспільстві. На мою думку, образ Лорда-Йони варто бачити в дещо в іншій перспективі. Він власне ознаменовує можливість подолання в собі *homo sovieticus*'а та духовного відродження людини, що автор зокрема виявляє через зміну імені персонажа з Лорда (під час перебування в психлікарні) на Йону (мандри якого відображені в основному часі тексту). Герой знаходиться на шляху такого відродження. Це не просто здійснити. Але Йона цілеспрямовано йде цим шляхом і, як показують певні епізоди роману, здатний повести за собою людей. Ульяненко показує, що духовне оздоровлення морально звироднілого пострадянського суспільства починається з окремої людини, її вольового рішення та тривалих зусиль на життєвому шляху. Це не одномоментна акція, а довга історія, завершення якої не відбудеться в романному часі. Однак події роману до того ведуть. Важливо наголосити, що Ульяненко показує альтернативу суспільній стагнації; що в нього є герої, які рухаються до морального очищення та позитивної реалізації власної екзистенції.

Серед слухних спостережень Поліщука варто відзначити вказівку на «параболічну природу образів» Ульяненка (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 40), що увиразнює багатоплановість та

морально-етичне скерування авторського письма (про що йшлося попередньо); а також на те, що письменник не завжди дотримується дистанції, яка має бути між автором і персонажем. Йдеться про фрагменти *Я-оповіді*, коли автор «зливається» зі своїм героєм і настільки яскраво та психологічно достовірно виявляє спосіб мислення останнього, що у читача виникає відчуття відсутності відповідної дистанції. Ба більше, інколи сцени вбивства чи сексуальних практик у творах Ульяненка (*Дофін сатани*, *Знак Саваофа*) набувають такої виразності, що вони втрачають свою функцію бути знаками загальної морально-етичної стратегії автора, а набувають самозначимості – із відповідними чуттєво-емоційними та смисловими складовими.

Такі сцени засвідчують послаблення морально-етичного наративу письменника, коли «матеріал» виходить з-під контролю автора; і в той же час вони є свідченням «спалахів» його таланту, завдяки якому постають виразні, вражаючі картини людської екзистенції. Власне новаторство Ульяненка полягає в тому, що він майстерно зобразив форми крайньої людської деградації, які породжують моральні питання, що їх автор ненав'язливо але послідовно ставить перед своїм читачем. Люди втратили відчуття гріха, здійснення моральних суджень вже не є неодмінною практикою їхнього існування (Тейлор, 2005, 15). Тому письменник вдається до «згущення» життя, до зображення різноманітних перверсій та патологій, які покликані викликати в читача актуалізацію приспаного морального чуття. Люди звикли до половинчастих тверджень у царині моралі, природа якої вимагає проводити чіткі розрізнення. Вони схильні до зрівнювальних міркувань «і... і...» замість розрізнювальних «або... або...». Ульяненко повертає людей до простих і в той же час глибоких та виразних істин: моральне є благом, зло буде неминуче покараним, існує трансцендентне, яке визначає людське життя як щось справжнє. Не можна не погодитися із Поліщуком, що таке повернення було зумовлено часом кінця 1980-х – початку 1990-х рр. Однак запропонована модель, про що пише сам критик, виявляє свою актуальність і в пізніших десятиліттях, в теперішні часи, де молоді люди відчувають сильний тиск з боку новітніх суспільно-культурних реалій глобалізму, споживацтва, реклами (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 41). Тобто, можна говорити, що Ульяненко створив таку художню

реальність, яка виявляє моральні підстави людського існування як такого та демонструє універсальне прагнення людини відчувати щось, що перебуває за межами фізичного світу. Також ця реальність визначається цікавими естетичними прикметами та досягненнями.

На морально-філософському вимірі прози Ульяненка наголошує Анна Горнятко-Шумилович, яка звертає увагу на оповідання письменника. Варто сказати, що, порівняно з повістями та романами, мала проза письменника менше розглядалася критикою. Дослідниця вказує на її неоднорідність, що і могло бути причиною меншої уваги читачів. Вона також вирізняє основні домінанти оповідань Ульяненка (вони увійшли до його книжки *Яйця динозавра*, 2016), що дає змогу вирізнити низку визначальних для творчості письменника світоглядних прикмет: чутливість, вроджена емпатичність, милосердя, людинолюбство (яке актуалізується перед лицем війни), віра в майбутнє тощо. Горнятко-Шумилович послідовно наголошує на тому, що Ульяненко у своїх творах прагне привести хворе українське суспільство до одужання. Задля цього він звертається до християнської етики зокрема і біблійної тематики загалом. Можна сказати також, що ця християнська етика та біблійна образність за умов крайнього морального занепаду самопроявляється в його текстах. В контексті актуалізації християнської етики дослідниця наводить міркування Ольги Токарчук, яка наголошувала на ідеї *чутливості*, що через співпереживання призводить до виходу за межі свого Я в простір Іншого, до переходу із суб'єктивного в інтерсуб'єктивне. Власне бачимо новочасне розуміння того, на підставі чого постає християнська етика любові до ближнього. Горнятко-Шумилович наголошує на вродженій емпатичності Ульяненка, яку свого часу помітила Світлана Поваляєва, і простежує її прояви в низці оповідань автора.

Сказане веде до узагальнення що спосіб мислення Ульяненка можна окреслити як «філософсько-містичний» (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 67). Власне постановка питань людської екзистенції, морального вибору, з одного боку, та присутність в людському житті чогось, що важко пояснити в категоріях звичного життя, дивовижного, трансцендентного, з іншого, й дає підстави для такого узагальнення. Горнятко-Шумилович увиразнює важливу ідею: проза Ульяненка містить риси літератури *noir*, але ця проза містить інші цілі (аніж

література *noir*); вона ілюструє стан морального занепаду суспільства і спонукає до його покращення. Справді, Ульяненко переформатував жанр «чорної» літератури, який на Заході (у Франції зокрема) мав більше розважальну детективно-кримінальну спрямованість, а в Росії («чорнушна» проза) схилився радше на фіксування життя кримінального чи суспільного дна. До висновку, який з цього виходить, я повернуся пізніше. Дослідниця проводить чітку межу між творчістю Ульяненка і творчістю представників постмодерної літератури. Вписування деяких українських критиків Ульяненка в контекст постмодерної парадигми засвідчує або нерозуміння суті його письма, або прагнення вставити цю творчість в рамки мейнстрімного для української літератури кінця 1990-х – початку 2020-х рр. мистецького руху.

Слідом за Роксаною Харчук Горнятко-Шумилович залучає творчість Ульяненка до парадигми неомодернізму, одним із проявів якої є поетика експресіонізму, яка власне добре надається для представлення літератури *noir*. Справді, загострено суб'єктивне бачення дійсності, густа промовлюваність фрази, виразні деформовані образи значною мірою визначають специфіку письма Ульяненка. Водночас його експресіонізм як стильове явище не пропонує чогось цілковито інакшого, аніж це можна було побачити у прозі Василя Стефаника. Відтак, на мою думку, варто розглядати творчість Ульяненка не в контексті неомодернізму (терміну, який викликає більше питань, аніж виявляє щось нове та присутнє), а в контексті подальшого становлення модернізму, де важливими є автономія мистецької творчості, культ авторської індивідуальності, увага до нових форм життя і намагання виразити ці форми за допомогою відповідних художніх засобів тощо (Korniejenko, 1998; Nycz, 2001; Моренець 2002; Чижевський 2005).

В українській літературі наприкінці 1990-х рр. модерна парадигма була посунута на узбіччя постмодерною, але вона не втратила свого виражального потенціалу, свідченням чого є, наприклад, романи Євгена Пашковського, Юрка Гудзя, Костянтина Москальця, Оксани Забужко. Ульяненків модерний імпульс, як вже було сказано, виявився в небаченому до того згущенні «чорних» сторін дійсності (кримінальні «розборки», сексуальні перверсії) і наративній

скерованості на морально-етичне переродження суспільства. Схожу модель використовує у своєму романі *Щоденний жезл* Євген Пашковський, щоправда, він уникає тих драстичних описів потворних сторін життя, до яких вдається Ульяновко.

На глибокій тоталітарній травмі героїв Ульяновка наголошує Оксана Пухонська. У пострадянській прозі дослідниця вирізняє три характерних герої: *мотивований* (*Московіада* Юрія Андруховича), *розчарований* (*Записки українського самашедшого* Ліни Костенко) та *зламано* (*заґаманено*) (*Сталінка* Олеся Ульяновка). Власне метафоричне означення останнього засвідчує світоглядно-психічну ураженість героя, яку він отримав у тоталітарному суспільстві. Дослідниця вказує на домінування в *Сталінці* апокаліптичних настроїв, що промовляють про масштабність згаданої ураженості, а також на втрату історичної тягlosti в суспільстві та родині (хоч родинна пам'ять не втрачається цілковито). Пухонська стверджує, що письменник своїм романом намагається вилікувати суспільство, яке зазнало важкої тоталітарної травми; його апокаліпсис не є абсолютним, а стосується лише певних локусів дійсності. І тут постає питання: чи зображуваний світ героїв Ульяновка є репрезентантом всього суспільства, чи він представляє лишень його певні прошарки. Якщо дивитися з формального боку, то йдеться про певні соціальні прошарки схильних до девіації осіб. Однак по суті ці прошарки концентрують в собі те, що рідше і слабше виявляється в усьому суспільстві. І в такому випадку вони є репрезентантами всього суспільства.

Пухонська слушно вказує на наявність в експериментальному письмі Ульяновка ознак кількох стилів (поруч із експресіонізмом тут можна побачити також магічний реалізм); антитезне протиставлення двох персонажів *Сталінки* Йони та Горіка; демонстрацію в романі заміщення віри у трансцендентного Бога вірою в державного вождя (таку віру старий Піскар'юв виявляє до Сталіна). Водночас дослідниця, як і Поліщук, виявляє недооцінку вольових зусиль Йони – загальної скерованості його душі, торування персонажем власної життєвої дороги, на якій, попри всі складнощі, він самостверджує себе як особистість і допомагає іншим. Власне завдяки Йоні апокаліпсис Ульяновка не стає абсолютним. Попри весь суспільний занепад та розчарування людей в його світі зберігається надія на майбутнє.

Пшемислав Лис-Маркевич у загальних рисах окреслює історію постання жанру *noir* в низці європейських літератур, а також дає важливі теоретичні міркування про цей жанр і зокрема реконструює погляди на «чорну» прозу в українській літературній критиці. Це дає йому змогу вибудувати певну парадигму жанру *noir*. Вона складається з наступних рис: люди з суспільного дна, міське оточення (урбанізм), понура атмосфера, моральне убозтво як дорога до подальшого упадку, «втрата часу» та фаталізм людського життя, кримінальний сюжет, оповідь від першої особи, наявність *femme fatale*, фрейдівські мотиви, вульгарна мова (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 103–114). Окреслена парадигма виявляє сутнісні та формальні властивості жанру *noir*. І хоча в якомусь конкретному творі такі риси можуть бути відсутніми, однак наявність низки інших рис дозволить говорити про приналежність цього твору до відповідного жанру. Іншими словами, за допомогою цієї парадигми можна встановлювати: чи належить певний твір до жанру *noir*, чи ні.

Непростим є питання, пов'язане з основною авторською інтенцією Ульяненка. Письменник показує моральне убозтво не лише як дорогу до подальшого упадку, його кримінальні сюжети та сексуальні епізоди не є (окрім якихось поодиноких випадків) самозначущими об'єктами, які захоплюють своєю злочинською «романтикою» та «багатством» сексуальних практик. Він постійно і виразно веде до необхідності морального переродження суспільства, яке починається з окремої людини. Мажанна Кучинська, авторка наступної розвідки, наголошує на дидактизмі Ульяненка-письменника. Треба сказати, що його дидактизм ненав'язливий (це не дидактизм письменників епохи Відродження чи доби позитивізму). Автор залишає читачеві можливість самому робити висновки з того, що постає перед його очима. Але це все ж таки дидактизм, до того ж дидактизм послідовно упроваджуваний. Ульяненко використовує жанр *noir* лише як форму для розгортання своїх морально-філософських інтенцій. І питання постає так: чи проза Ульяненка – це модифікований *noir*, чи це щось інше, що використовує *noir* лише як формальний прийом? Якщо дотримуватися першого погляду, то можна сказати, що маємо справу із *noir'ом*. У ньому характерні для жанру ознаки розважальної, популярної, комерційної літератури занепали, натомість з'явилися

«релігійно-моральні аспекти» людського існування, «поліфонічна та багатоплощинна оповідь» – такої думки дотримується згадана Кучинська (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 133). Якщо ж вважати ознаки морально-філософського та релігійного письма – вони, як уже було сказано, формують основну авторську інтенцію – не характерною ознакою *noir*, тим, що руйнує розважально-популярну природу цього жанру, тоді можна вписувати твори Ульяненка в інший контекст. Наприклад, герметичної морально-філософської прози (Wilson, 2012; Фізер, 2012). Представлені тут автори дотримуються першого погляду і мають на це свої підстави. Однак можна актуалізувати в текстах Ульяненка інші моменти, що дасть інакші перспективи бачення їхньої природи.

Мажанна Кучинська здійснює зіставлення *Жінки його мрії* Ульяненка із творами двох болгарських письменників жанру *noir* – Руїнами Володимира Зарева і *Хавра* Захарії Карабашлева. Такий компаративістичний підхід має на меті виявити типологічну спільність, а також відмінність болгарського та українського *noir*'у. Спільність засвідчує схожі візії пострадянської дійсності (наприклад, народження в Болгарії та Україні нових фінансово-політичних еліт, стрімке поширення споживацької культури) та подібні творчі засади авторів, відмінність – різницю соціокультурних ландшафтів та індивідуальних стильових властивостей письменників. Таке порівняння – а підхід Кучинської визначає порівняно широкі візії художнього матеріалу – дає змогу зокрема краще побачити особливості письма Ульяненка. Дослідниця характеризує це письмо як *hardboiled* (англ. букв. *круто зварений*), тобто жорстке, суворе, непохитне. З одного боку, воно ставить чимало важливих питань з соціології, політики, економіки, релігії; а з іншого – через свою поліфонічність вимагає активної рецепції з боку читача. Кучинська також влучно спостерігає ліризацію прозового письма Ульяненка, точність та «розмитість» його урбаністичних описів (що виявляють чіткі та дистанційовані візії дійсності), потребу трансцендентного, яка виявляє прагнення героїв письменника за чимось вічним, неперехідним, таким, що не підлягає кон'юнктурі тощо.

Водночас виникає застереження щодо твердження Кучинської, що у випадку *Жінки його мрії* маємо справу із постмодерною формою

в жанрі кримінальної літератури. На думку дослідниці, знаками цієї форми є плинна, фрагментарна сучасність, а також поєднання елементів жаху та комедії, ліризація оповіді, літературний чи кінематографічний інтертекстуалізм (Horniatko-Szumilowicz..., 2023, 131). Перелічені форми (окрім, можливо, кінематографічного інтертекстуалізму) не є суто постмодерними, вони також властиві модерному способу письма. І оскільки авторська свідомість Ульяненка не була постмодерною, то доцільніше пов'язувати його художні форми із відповідною світоглядною парадигмою модернізму. Інша річ, що Ульяненко вдавався до сміливих та незвичних поєднань «чорної» кримінальної форми та «світлої» морально-етичної ідеї, меланхолії й веселощів, трагедійного і комедійного тощо. Таке різке, несподіване зіставлення протилежних концептів більш характерне для постмодерної свідомості. В українській літературі перших десятиліть ХХІ ст. можна побачити те, як письменники-модерністи використовували елементи постмодерної поетики – як «доби нової знак» – задля представлення власних авторських інтенцій. Як показовий приклад може слугувати роман Костянтина Москальця *Вечірній мед*, де широко розгортається вишукана образно-словесна гра, зокрема гра інтертекстуальна, і в той же час визначальним для розвитку сюжету є прагнення людської душі за прекрасним, яке є проявом трансцендентного.

Розміщені у книжці *Поміж апокаліпсисом і меланхолією...* літературознавчі тексти дають чимало цікавих спостережень та міркувань як щодо самої прози Ульяненка, так і щодо культурного поля, в якому вона постає. А головне, що ці тексти спонукають до подальших осмислень – в Польщі, Україні чи десь інде – творчості, можливо, найжорсткішого і в той же час одного із найбільш людинолюбних українських письменників кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Література

- Horniatko-Szumiłowicz, A., Kuczyńska M., Lis-Markiewicz P., Poliszczuk J., Puchonska O. (2023). *Między apokalipsą a melancholią. Oleś Ulianneko – twórczość, konteksty, wspomnienia*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Korniejenko, A. (1998). *Український модернізм*. Kraków: Universitas.
- Nycz, R. (2001). *Literatura jako trop rzeczywistości: poetyka epifanii w nowoczesnej literaturze polskiej*. Kraków: Universitas.
- Wilson, D. (2012). *Relevancja a interpretacja tekstów literackich „Przestrzenie Teorii”*, № 18, с. 203–219.
- Моренець, В. (2002). *Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст.: Україна і Польща*. Київ: Основи.
- Тейлор, Ч. (2005). *Джерела себе. Творення новочасної ідентичності*. Київ: Дух і Літера.
- Фізер, І. (2012). *Філософія літератури*. Київ: Аграр Медіа Груп.
- Харчук, Р. (2023). *Дослідження творчості Олеса Ульяненка в Польщі*. «Слово і Час», № 6, с. 106–110.
- Харчук, Р. (2008). *Сучасна українська проза: Постмодерний період*. Київ: Академія.
- Чижевський, Д. (2005). *Порівняльна історія слов'янських літератур*. Київ: Академія.
- [Čyževs'kij, D. (2005). *Porivnáln'na istoriâ slov'ânsk'ih literatur*. Kiiv: Akademia.
- Fizer, Ī. (2012). *Filosofiâ literaturi*. Kiiv: Ahrar Media Grup.
- Harčuk, R. (2023). *Doslidžennâ tvorčosti Olesâ Ul'ânenka v Pol'si*. „Slovo i Čas”, № 6, s. 106–110.
- Harčuk, R. (2008). *Sučasna ukraińs'ka proza: Postmodernij period*. Kiiv: Akademia.
- Morenec', V. (2002). *Nacional'ni šlâhy poetyčnogo modernu peršoi polovini xx st.: Ukraina i Pol'sa*. Kiiv: Osnovi.
- Tejlor, Č. (2005). *Džerela sebe. Tvorenâ novočasnoi identičnosti*. Kiiv: Duh i Litera.]

- **TARAS PASTUKH** – Ph.D., Professor of the Department of Ukrainian Literature at Ivan Franko National University of Lviv; head of the department of Ukrainian literature at I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies National Academy of Sciences of Ukraine. The author of the books *Ivan Franko's Novels* (1998), *Kyiv School and its Surroundings* (Modern Stylistic Trends of Ukrainian Poetry of the 1960s–1990s, 2010), *Bridges of Oleh Lysheha* (2019), *Bridges of Oleh Lysheha* (2019), *Feeling the Flow* (2024), and over 120 articles and over 120 articles in the fields of History of Ukrainian literature, Literary Criticism, Comparative Literature Studies and Theory of Literature.